

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. Б. КАЙДАННИК

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Фінансовий стан підприємств житлово-комунального господарства України – це комплексний показник діяльності, що формується під впливом багатьох факторів, вирішальним з яких є система управління дебіторською заборгованістю. Низька дисципліна і платоспроможність споживачів послуг житлово-комунального сектору економіки викликають зростання значних обсягів дебіторської заборгованості, що призводить до збільшення кредиторської заборгованості, гальмуючи реформування галузі, й позбавляє її інвестиційної привабливості.

Нині більшість підприємств житлово-комунального господарства перебувають у критичному фінансово-економічному стані. Дана ситуація зумовлена тим, що багато мереж, основних засобів уже зношені, спостерігається недостатнє фінансування з боку держави, зростають борги підприємств галузі, збільшуються тарифи на житлово-комунальні послуги, не відповідаючи їх якості, й тим самим спричиняють виникнення дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість – це вартісне вираження боргових зобов'язань на користь підприємства від фізичних, юридичних осіб та інших суб'єктів господарських відносин, що виникли у минулому внаслідок господарсько-економічних стосунків між ними та підприємством, становлять активи підприємства на визначену дату в поточний момент та обумовлюють необхідність сплати підприємству в майбутньому.

Управління дебіторською заборгованістю є важливим акцентом діяльності підприємств житлово-комунального господарства, що потребує особливої уваги з боку керівників і має передбачати формування та виконання цілей і завдань управління, узгоджених із загальною стратегією підприємства. Отже, головною метою управління дебіторською заборгованістю підприємств житлово-комунального господарства є мінімізація її розміру, максимізація грошових надходжень за рахунок її

погашення, скорочення термінів інкасації боргу та підвищення ліквідності дебіторської заборгованості з мінімальною втратою вартості.

Причиною виникнення дебіторської заборгованості підприємств житлово-комунального господарства є низка факторів. Одним із основних є значна заборгованість із заробітної плати та інших грошових виплат населенню. У даній ситуації громадяни не можуть оплачувати непомірні ціни на енергоносії та житлово-комунальні послуги.

Політичні фактори, відсутність макроекономічної стабільності, чіткої методології прогнозування, низький рівень управління бюджетними коштами не дають змоги досягти позитивних результатів у діяльності підприємств житлово-комунального господарства. У більшості таких підприємств більшість основних фондів застаріла; це є результатом того, що переважна їх частина залишилася ще з радянських часів, а переоснащення потребує великих витрат. Постійне зростання збитковості даних підприємств – актуальна проблема сьогодення. Все зазначене призводить не тільки до завищення вартості послуг, що надає підприємство, а й до погіршення їх якості. Однак, незважаючи на це, тарифи на житлово-комунальні послуги повинні бути економічно обґрунтованими, бо як занизькі, так і завищені ціни й тарифи на послуги призводять до дестабілізації галузі житлово-комунального господарства.

Незадовільний стан підприємств даної галузі потребує комплексу дій, прийняття обґрунтованих управлінських рішень, розроблення та реалізацію інвестиційних проектів із модернізації та розвитку. Зростання ефективності діяльності підприємств житлово-комунального господарства призведе до підвищення якості послуг та поліпшення добробуту населення. У даному контексті важливими є розроблення і впровадження цільових програм, механізмів залучення інвестицій, враховуючи особливості й напрямки діяльності підприємств житлово-комунального господарства.

Для зниження рівня дебіторської заборгованості підприємств житлово-комунального господарства потрібно здійснити низку заходів, зокрема:

- організувати на підприємствах спеціальний підрозділ для роботи з дебіторами;
- аналізувати дебіторську заборгованість відповідно до термінів її виникнення;

- аналізувати дані дебіторів, тобто визначати рівень їх платоспроможності, джерел фінансування їх діяльності для розроблення умов відносин із даними споживачами;

- розробити реєстр боржників залежно від категорії споживачів, суми їх заборгованості, термінів заборгованості;

- розробити відповідну політику роботи з кожною групою дебіторів.

Одним з напрямів управління дебіторською заборгованістю, особливо на підприємствах галузі, яким притаманний її високий рівень, має стати посилення контролю за нею через створення на кожному з таких підприємств спеціальних підрозділів.

Досвід житлово-експлуатаційних контор і об'єднань співвласників багатоквартирного будинку свідчить, що великі борги мають, в більшості випадків, люди досить заможні. Враховуючи, що об'єднання співвласників багатоквартирного будинку боржника утримують громадяни, котрі проживають у даному будинку, такі об'єднання повинні мати реальні права у боротьбі з боржниками. У більшості країн світу цієї проблеми немає: якщо людина матеріально не спроможна утримувати своє житло, вона повинна його продати, оплатити борги і придбати житло дешевше або отримати соціальне житло.

Для стимулювання населення до економного споживання комунальних послуг і ефективного використання бюджетних коштів доцільним було б розроблення мінімальних норм споживання, на які встановлюватимуть мінімальні тарифи та призначатимуть пільги і житлові субсидії. Тобто, важливо запровадити шкали розрахунку тарифів на оплату послуг електропостачання, водопостачання і газопостачання.

Позитивним є також встановлення за рахунок підприємств житлово-комунального господарства лічильників води, газу мешканцям будинків – як багатопверхових, так і приватного сектору, що дасть змогу забезпечити достовірний облік використання ресурсів, а також їх економне використання.

Отже, для забезпечення ефективного управління дебіторською заборгованістю необхідно: створити на підприємствах житлово-комунального господарства спеціальні підрозділи з дебіторської заборгованості; впорядкувати систему пільг та субсидій громадянам на утримання житла; для зміцнення платіжної дисципліни впровадити жорсткіші штрафні санкції за несвоєчасну оплату; розробити мінімальні норми споживання, на які будуть встановлені мінімальні тарифи та

призначені пільги і житлові субсидії.

Впровадження запропонованих заходів дасть змогу значно поліпшити управління дебіторською заборгованістю підприємств житлово-комунального господарства та підвищити ефективність їх діяльності.

ТУРБУЛЕНТНІСТЬ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

О. В. МОСТПАКА

директор Компанії «Юрконсалтинг», м. Тернопіль

mostipaka_olena@ukr.net

Поняття турбулентності (із сфери знань механіки рідини, газу або плазми), вчені почали використовувати щодо тих суспільно-економічних систем, розвиток яких переходить від лінійного руху до нелінійного та хаотичного. У загальному вигляді під турбулентністю розуміють явище самоорганізації, в результаті якого відбуваються регулярні або нерегулярні (хаотичні) переходи від хаосу до порядку і навпаки.

Турбулентність можна розуміти і як складну траєкторію розвитку світової (тера-мега економіки), національної економіки (макроекономіки) чи окремої фірми (мікроекономіки) в процесі трансформацій. Турбулентність означає крайню ступінь нестабільності глобальної економічної системи і національної економіки, коли існує найбільша ймовірність досягнення точки біфуркації або зламу [2, с. 24]. В умовах економічної турбулентності порушується традиційна логіка і послідовність багатьох економічних процесів.

Проте турбулентність в соціально-економічній системі викликають причини не тільки економічного, але і неекономічного характеру, зокрема, демографічні, екологічні, технологічні фактори, військові конфлікти. В умовах економічної турбулентності підвищується ентропійність як міра хаотичності і міра невизначеності розвитку в даних умовах.

Турбулентні часи є життя в борг. Стають банкрутами не лише фірми, але й окремі держави. Зовнішні та внутрішні запозичення, накачування державою економіки грошима, взятими в борг у міжнародних банків, фінансових організацій, перманентна реструктуризація боргів індивідів і підприємств – все це різні сторони життя в борг [2, с. 26]. Найбільші економіки світу США, Японія, ряд країн ЄС мають найбільші величини